

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Valtatie, H. & Vainionpää, J. (2023) Teknologia ikääntyneiden hoitotyössä – veto- ja pitovoimaa parantamassa? Teoksessa Outinen, H. & Vainionpää, J. (toim.) GerDigiGame – teknologiataitoja ikääntyneiden hoitotyöhön. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja, sarja B, raportteja 147, s. 23-31.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7266-88-5>

Teknologia ikääntyneiden hoitotyössä – veto- ja pitovoimaa parantamassa?

Heidi Valtatie ja Jaana Vainionpää

Vanhustyön veto- ja pitovoimaisuuden parantamiseksi tarvitaan toimenpiteitä. Suomen väestö ikääntyy eläen pidemmän elämän kuin menneiden sukupolvien ihmiset. Väestöllinen huoltosuhde aiheuttaa haasteita terveyspalveluiden tuottamiselle. (Kestilä & Martelin 2018, 31.) Eliniän pidentyessä yhä useampi tarvitsee myös hoivaa. Laadukas hoitotyö vaatii osaavia ja hyvinvoivia hoitotyöntekijöitä. Samaan aikaan pula hoitotyöntekijöistä kasvaa. Vuonna 2019 sotealalla jäi saamatta 25 000 työntekijää. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021). Vuoden 2020 työmarkkina-arvioiden mukaan sairaan- ja terveydenhoitajista on pulaa koko maassa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021) ja vuoteen 2030 mennessä lähes puolet työssä olevista sairaanhoitajista siirtyy eläkkeelle (Hahtela 2019).

Työmäärä vanhustyössä on lisääntynyt. Vanhustyössä työskentelevät hoitajat ja esihenkilöt kokevat työn muuttuneen raskaammaksi. Asiakkaat ovat huonokuntoisempia ja yksintyöskentely koetaan raskaana. (Korkiakangas, Koivisto, Olin & Laitinen 2022.) Kotihoidossa työvuoron aikana autettavien asiakkaiden määrä on kasvanut ja suurin muutos on tapahtunut yövuoroissa,

joissa autettavia asiakkaita oli vuonna 2015 keskimäärin 11 enemmän kuin vuonna 2005. Kasvua asiakasmäärissä on myös päiväsaikaan. Vuonna 2005 päivävuoron aikana asiakkaita oli keskimäärin 7, mutta vuonna 2015 jo 10 (Kröger ym. 2018). Lisäksi tammikuussa 2023 voimaan tullut uudistus muuttaa ikääntyneiden asumispalveluita niin, että kotona asumisen ja tehostetun palveluasumisen väliin tarjotaan enemmän erilaisia asumis- ja palveluratkaisuja. Myös pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen on tavoitteena vuoden 2027 loppuun mennessä ja palvelut on tarkoitus järjestää pääasiassa ympäri-vuorokautisena palveluasumisena (Valtioneuvosto 2022.)

Asiakkaiden avun tarpeet ovat samaan aikaan muuttuneet vaativammaksi. Yhä useammalla ikääntyneellä on päihteiden väärin käyttöä, mielenterveyden ongelmia ja avun tarvetta liikkumisen suhteen. Lisäksi muistisairautta sairastaa yhä useampi ikääntynyt. (Kröger ym. 2018.) Työn vaatimusten ja resurssien epäsuhta edesauttaa eettistä kuormitusta ja riittämättömyden tunnetta (Korkiakangas ym. 2022).

◀ **Vetovoimaa myönteisten asioiden esille nostamisesta** ▶

Vanhustyössä työskentelevät hoitajat ja esihenkilöt näkevät vanhustyön vetovoimaa lisääviksi keinoiksi yksilö-, työyhteisö- ja yhteiskuntatason keinot. Yksilötason keinoissa nousee esille myönteisen ilmapiirin luominen, miten omasta työstä, työyhteisöstä ja alasta kerrotaan muille. Vanhustyössä nähtiin olevan monia myönteisiä asioita kuten esimerkiksi asiakkaiden ja omaisten kohtaaminen. Työyhteisötason keinoiksi tunnistettiin työyhteisön hyvän ilmapiirin rakentaminen ja ajanmukainen työympäristö työvälaineineen. Yhteiskuntatason keinoissa nousi esille myönteisten asioiden esille nostaminen vanhustyöstä, julkinen kiitos ja arvostuksen osoittaminen. Myönteisen kuvan muodostaminen vanhustyöstä oli keino, joka nousi esille yksilö-, työyhteisö- ja yhteiskuntatason keinoissa. (Korkiakangas ym. 2022.)

Kielteinen uutisointi ja ongelmakeskeinen puhe voivat vaikuttaa vanhustyössä työskentelevien kokemaan eettiseen kuormitukseen. Sitä vastoin myönteisten asioiden ja näkökulmien esille nostamalla voidaan vaikuttaa

myönteisesti vanhustyön vetovoimaisuuteen. Tämä voi tapahtua tarkastelemalla toimenpiteiden hyviä vaikutuksia, antamalla kannustavaa palautetta ja kiitosta kehittämisestä sekä itse työn tekemisestä. Johtajat ja esihenkilöt ovat käytännön hoitotyössä avainasemassa tällaisen puheen eteenpäin viemisessä. (Työterveyslaitos 2023).

Sosiaalinen media on yksi kanava, minkä kautta voidaan nostaa esille vanhustyön vahvuudet, merkityksellisyys, monipuolisuus ja yhteisöllisyys. Yleisön tietoon on hyvä saattaa myös onnistuneita kokeiluita ja tapahtumia arjen työstä. Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry onkin laatinut someviestinnän vinkkilistan, jolla vanhustyön organisaatiot saavat paitsi positiivista näkyvyyttä myös edistettyä vanhustyön vetovoimaisuutta laajemmin. Vinkkilistan voi tulostaa huoneentauluksi toimiston seinälle. Vinkkilista sisältää tutkitusti toimivia, helposti käyttöön otettavia vinkkejä someviestinnän kehittämiseksi. (Roti & Hiltunen 2023.)

Teknologian rooli vetovoimaa parantamassa

Ikääntyneiden hoitotyöhön tarvitaan veto- ja pitovoimaa. Usein ratkaisuksi ehdotetaan työperäisen maahanmuuton kasvattamista tai alan koulutuspaikkamäärien lisäämistä. Pula hoitotyöntekijöistä on kuitenkin maailmanlaajuinen ja kilpailu ammattilaisista kova. Emme siis voi luottaa kansainvälisen rekrytoinnin ja työperäisen maahanmuuton tuovan helpotusta suomalaiseen ikääntyneiden hoitotyön työvoimapulaan. Sen sijaan on otettava käyttöön muita keinoja, joilla olemassa olevan henkilökunnan pitovoimaa työssään voidaan parantaa ja samalla myös lisätä alan vetovoimaa.

Hoitotyöntekijöiden pitovoimaa heikentää tutkimusten mukaan muun muassa kokemukset hoidon heikosta laadusta, potilasturvallisuus, lääkeshoidon virheet, infektiot, potilaiden tyytymättömyys hoitoon (Dall’Ora ym. 2020) sekä koettu työkuorma (Hayward ym. 2016). Työpaineet ja kiire ovat kotihoidossa lisääntyneet ja samaan aikaan työ on pysynyt fyysisesti raskaana (Kröger ym. 2018). Kaikki nämä ovat tekijöitä, joissa teknologiat voisivat olla avuksi ja siten parantaa sekä pito- että vetovoimaa.

Korkiakangas ym. (2022) nostavat esille vanhustyön vetovoimaa lisääväksi yhdeksi keinoksi ajanmukaisen työympäristön työvälineineen. Tässä voisi tarpeenmukaisen teknologian käyttöönotto osaltaan vaikuttaa työn kuormituksen hallintaan. Raskaisiin työtehtäviin on nykypäivänä tarjolla aiempaa paremmin erilaisia apuvälineitä (Kröger ym. 2018), kuten robotteja tai ulkoisia tukirankoja, joilla pystytään vähentämään hoitotyöntekijöiden fyysistä työkuormaa. Lääkehoidon virheitä pystytään ikääntyneiden hoitotyössä vähentämään robotiikan avulla, esimerkiksi tarjoamalla kotiin lääkerobotteja huolehtimaan lääkkeiden oikea-aikaisesta annostelusta sekä vähentämään lääkkeitä jaettaessa tapahtuvia virheitä. Potilasturvallisuutta pystytään lisäämään teknologioiden avulla esimerkiksi tuomalla kotiin asiakkaan päivittäisiä toimintoja seuraavaa ja analysoivaa sekä tekoälyä hyödyntävää teknologiaa. Tällaiset teknologiat seuraavat asiakkaan rutiineja ja havaitsevat muutoksia aikaisemmin kuin ihminen, jolloin myös apua voi saada nopeammin. Myös koettua työn laatua voidaan parantaa esimerkiksi erilaisilla etäpalveluilla tai ottamalla käyttöön rutiinitehtäviä hoitavaa teknologiaa, jolloin hoitotyöntekijälle jää enemmän aikaa sosiaaliseen kontaktiin asiakkaan kanssa.

Yhtenä pitovoimaa heikentävänä tekijänä nähdään hoitotyöntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittäminen sekä mahdollisuudet edetä uralla (Leone ym. 2015). Teknologioiden käyttöönotto hoitotyössä vaatii osaamista ja kouluttautumista, mutta organisaatioissa olisi hyvä olla myös käytössä olevia teknologioita paremmin tuntevia osaajia. Voitaisiinko tällainen ”teknologialähettilään” tai erikoisosaajan työ nähdä osana urakehitystä? Myös etänä tehtävä työ vaatii hoitotyöntekijältä paljon erikoisosaamista.

Yhteiskunnallisena tekijänä voidaan nähdä hoitotyön sukupuolittuneisuus, jossa ei ole tapahtunut juurikaan muutosta. Hoitotyö on edelleen ylivoimaisesti (96 %) naisten tekemää työtä (Kröger ym. 2018), kun taas teknologia-aloilla naisten osuus kaikista työntekijöistä on vain 15,4 % (Teknologiaeollisuus 2021). Teknologioiden käyttö voi mahdollistaa erilaisia tapoja toteuttaa käytännön työtä. Tämä saattaa houkutella alalle niitäkin ammattilaisia, joille ikääntyneiden hoitotyö ei ole se ensisijainen työpaikkatoive.

Toisaalta miespuolisten työntekijöiden määrän kasvu hoitoalan työntekijöiden joukossa voisi myös osaltaan edistää teknologioiden käyttöönottoa. Kokemuksesta voidaan sanoa, että miehiä työskentelee jo tällä hetkellä suhteessa eniten sellaisilla osastoilla, joissa työ on päivystysluontoista, mutta myös erilaisten teknologioiden ympäröimää. Tällaisia ovat esimerkiksi teho-osasto, päivystyspoliklinikat ja leikkausosastot.

Teknologian käyttö vaatii koulutusta

Teknologioiden käytön lisäämisen voidaan siis nähdä yhtenä vaihtoehtona vetovoimaa kasvattavaksi ikääntyneiden hoitotyössä. Teknologiaa ei voida kuitenkaan ottaa käyttöön ilman riittävää koulutusta ja teknologioiden käytön ohjaamista hoitotyöntekijöille. Oinaan ym. (2021) tutkimuksessa ilmenee, että noin puolet ikääntyneiden hoitotyössä työskentelevistä arvioi omien digitaitojen riittämättömyyden hidastavan työtehtävien suorittamista. Käyttökoulutuksen lisäksi täytyy huolehtia myös jatko- ja täydennyskouluttamisesta, jotta osaaminen laitteiden käyttöön säilyy myös ohjelmistopäivitysten jälkeen.

GerDigiGame-hankkeessa toteutettiin syksyn 2022 aikana haastatteluja teknologian käyttöön liittyen. Haastatteluihin osallistui 21 ikääntyneiden hoitotyön ammattilaista. Haastatteluissa selvitettiin ammattilaisten ja ammattiin valmistuvien teknologian käyttöä ja osaamistarpeita. Laadullinen aineisto analysoitiin induktiivista sisällönanalyysia hyödyntäen (Elo & Kyngäs 2008). Tulosten mukaan ammattilaiset olivat saaneet koulutusta automatiikkaa hyödyntävään teknologiaan (esim. Evondos-lääkeautomaatti), työn organisointiin liittyvään teknologiaan (esim. RAI-arviointi, potilastietojärjestelmät), apuvälineteknologiaan (esim. nosturit). Etähoivan teknologiaan liittyvät koulutukset sisälsivät koulutusta etävastaanoton toteuttamiseen sekä VideoVisitHome-palvelun käyttöön. Viihdeteknologisista laitteista Bluetooth-kaiutin, Sävelsirkku ja Yetitabletti olivat laitteita, joihin ammattilaiset olivat saaneet käyttökoulutusta. Potilasturvallisuuteen liittyvää koulutusta oli saatu kulunvalvontaan, potilashälytysjärjestelmiin sekä hoitajakutsujärjestelmiin.

Haastatellut ikääntyneiden hoitotyön ammattilaiset kokivat haluavansa lisää osaamista ja koulutusta digitaalisesta turvallisuudesta. Esimerkiksi tietoturvallisuus, riski terveystietojen vuotamisesta väärin käsiin, potilas- ja asiakastietojärjestelmien turvallisuus sekä palvelinestohyökkäykset olivat aihealueita, joista kaivattiin lisää tietoa. Samansuuntaisia huolenaiheita nousee esille myös kansainvälisessä tutkimuksessa. Hoitotyöntekijät olivat huolissaan potilas- ja asiakastietojen luottamuksellisuudesta ja yksityisyyden varmistamisesta. Järjestelmähäiriöiden sattuessa oikea-aikainen tekninen tuki koettiin tärkeäksi, koska hoidon viivästyessä on vaarana, että asiakkaiden tyytymättömyys hoitoa kohtaan lisääntyy. (Brown ym. 2020.)

Haastateltujen kokemusten mukaan ikääntyneiden hoitotyöhön tulisi saada käyttöön teknologioita, joiden avulla jäisi enemmän aikaa potilastyöhön. Sekä teknologiaa, joka vähentäisi työn fyysistä kuormitusta. Tarvetta koettiin olevan myös työtehtäviä ohjeistaville sovelluksille, joita uudet työntekijät, sijaiset ja opiskelijat voisivat hyödyntää.

Organisaatioissa tulisi olla aikaa keskustella käytössä olevista teknologioista sekä arvioida niiden hyötyjä asiakkaiden tarpeen mukaisessa hoidossa. Haastatellut hoitotyöntekijät toivat esille, että teknologian tulee aidosti hyödyttää omaa työntekoa sekä asiakkaan hoitoa.

Pohdinta

Yksiselitteistä vastausta siihen voidaanko teknologialla lisätä ikääntyneiden hoitotyön veto- ja pitovoimaa ei ole. Teknologian lisääminen voi olla yksi tekijä, mutta muitakin toimenpiteitä tarvitaan. Teknologiasta on apua fyysisestä kuormitusta vaativissa työtehtävissä ja teknologian käytöllä voidaan mahdollisesti vähentää raskaalle kuormitukselle altistuneiden työntekijöiden osuutta. Teknologian käyttöön tarvitaan oikea-aikaista, riittävää ja konkreettista koulutusta hoitotyöntekijöille. Koulutusta tarvitaan myös teknologian käytön ohjaamiseen ikääntyneille. Kiinnostusta teknologian käytön lisäämiseen on ikääntyneiden hoitotyön ammattilaisilla sekä ikääntyneillä itsellään. Teknologian tullessa myös ikääntyneen omaan käyttöön vaatii se teknistä

tukea ja ohjausta. Ikääntyneillä on teknologian käytön suhteen erilaisia näkemyksiä. Ikääntyneillä heränneet hankalaltakin tuntuvat tunteet, on tärkeä kohdata ja vastaanottaa hyväksyvästi.

Ikääntymisen ollessa yhteiskunnassa tämän hetken megatrendi tarkoittaa se yrityksille asiakaskunnan monimuotoistumista. Teknologiaa suunnittelevien ja tuottavien yritysten on otettava ikääntymisen näkökulma huomioon tuottaessaan erilaisia teknologioita, jotta ne olisivat käyttäjäryhmälle sopivia käyttöön ja sopivia siihen kontekstiin mihin ne on tarkoitettu.

Lähteet

Brown J, MPhil N, Bosco A, Mason J, Morgan A. Issues affecting nurses' capability to use digital technology at work: an integrative review. *Journal of Clinical Nursing* 2020;29(15–16):2801–19. <https://doi.org/10.1111/jocn.15321>

Dall'Ora, C., Ball, J., Reinius, M. & Griffiths, P. 2020. Burnout in nursing: a theoretical review. *Human Resources for Health* 18:41. <https://doi.org/10.1186/s12960-020-00469-9>

Elo S, Kyngäs H. 2008. The qualitative content analysis process. *J Adv Nurs*. 62 (1), 107–15. <https://www.doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>

Hayward, D., Bungay, V., Wolf, A.C. & Macdonald, V. 2016. A qualitative study of experienced nurses' voluntary turnover: Learning from their perspectives. *J. Clin. Nurs*. 25.

Kestilä, L. & Marteli, T. 2018. Suomen väestörakenne ja sen kehitys. Teoksessa: Kestilä, L. & Karvonen, S. (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Verkkojulkaisu. Viitattu 31.8.2023.* https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137498/THL_Suomalaisten%20hyvinvointi%202018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Korkiakangas, E., Koivisto, T., Olin, N. & Laitinen, J. 2022. Vanhustyössä työskentelevien hoitajien ja esihenkilöiden näkemyksiä vanhustyön vetovoimaisuutta edistävästä tekijöistä. *Tutkiva Hoitotyö* 20 (1), 3–11.

Leone, C., Bruyneel, L., Anderson, J. E., Murrels, T., Dussault, G., Henriques de Jesus, E., & Rafferty, A. M. 2015. Work environment issues and intention-to-leave in Portuguese nurses: A cross-sectional study. *Health Policy*, 119, 1584–1592. <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2015.09.006>

Oinas, T., Karhinen, J., Tammelin, M., Hirvonen, H., Hämäläinen, A. & Taipale S. 2021. Teknologisten laitteiden ja sovellusten käyttö vanhustyössä: työn piirteiden ja yksilötekijöiden vaikutusten tarkastelua. *Yhteiskuntapolitiikka*, 86 (2), 116–79. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021041310334>

Roti, J. & Hiltunen, S. 2023. Someviestintä vanhustyön vetovoiman edistäjänä – lataa vinkkilista. Valli ry. <https://www.valli.fi/someviestinta-vanhustyon-vetovoiman-edistajana-lataa-vinkkilista/>

Teknolohiateollisuus 2021. Teknolohiateollisuuden henkilöstön sukupuolijakaumat, ikäjakaumat ja keski-iat. Verkkojulkaisu. Viitattu 30.8.2023. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiLv8DXqYSBAxXtHxAI-HYaQAY8QFnoECBEQAO&url=https%3A%2F%2Fteknolohiateollisuus.fi%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F2021-06%2Fik%25C3%25A4-%2520ja%2520sukupuolijakaumat.pdf&usq=AOVvaw2XRxl1MtmOIEfO4pUXukdz&opi=89978449>

Työterveyslaitos. 2023. Poliitikkasuositus: Vanhustyön eettinen kuormitus vähenee panostamalla työhyvinvointiin. Verkkojulkaisu. Viitattu 6.9.2023. <https://www.ttl.fi/vaiku>

ttaminen/politiikkasuositukset/politiikkasuositus-vanhustyon-eettinen-kuormitus-va-henee-panostamalla-tyohyvinvointiin

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2021.Katsaus sotealan työvoimaan: toimintaympäristön ajankohtaisten muutosten ja pidemmän aikavälin tarkastelua. TEM toimialaraportit 2021:2. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-812-7>

Valtioneuvosto. 2021. Iäkkäiden ihmisten kotiin annettavat palvelut ja asumispalvelut kehittyvät lakiuudistuksella. Verkkolähde. Viitattu 31.8.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/iakkaiden-ihmisten-kotiin-annettavat-palvelut-ja-asumispalvelut-kehittyvat-lakiuudistuksella>

